

Kovács László „Fizikusok és tanárok – Válogatott munkák” című művének recenziója

(Nemesrempehollós, 2012, szerzői kiadás, 199 oldal)

Prof. dr. Kovács László fizikatanár 1965 és 1983 között tanított a nagykanizsai Landler Lenő Gimnáziumban, a **mai Batthyány Lajos** Gimnázium jogelődjében, amely egyben felnevelő iskolája volt. 1983 után a szombathelyi főiskolán volt a fizika tanszék vezetője, sőt rektorhelyettes is. Tudósi pályája kiteljesedésében a ma is, 71 évesen is aktív fizikatörténész sokat köszönhet a Nyugat-magyarországi Egyetemen. A tanítványai által elért eredmények, az Eötvös Loránd Fizikai Társulatban végzett tevékenysége, nemzetközi ismertsége, több mint 300 publikációja, szakmai aktivitásai (programok, konferenciák szervezése, előadások tartása) alapján Kovács tanár úr életműve példa lehet a jövő fizikusai, fizikatanárai számára.

Olyan mester ő, aki akár Öveges József utódjának is tekinthető. Fizikatanári „családfájában”: Jedlik Ányos tanítványa volt Eötvös Loránd, ő tanította Mikola Sándort, ő tanította Kugler Sándornét (a ma is élő 105 éves fizikatanárnőt!), s Kugler Sándorné tanítványa volt Kovács László. Ő aztán ismét sok tanítványával szeretettette meg a fizikát. „Teljes eszű bölcs”, aki számára a Tudomány és a Művészet a világmeglátás nem különböző módjai. Tőle azt is megtanulhatták a fizikaórán, hogy az út és a szemsugár és a szeretethullám „lélektől lélelig” mégiscsak képes áthidalni egyedüliségünk csillagmagányát; s Mester és Tanítvány között nem „roppant, jeges úr lakik”. Sőt, lehet ez életre szóló kapcsolat is! Így lett Mikola Sándor-díjas és Rátz Tanár Úr-életműdíjas (2012) fizikatanár és fizikus.

Mottója Eötvös Lorándtól való: „Az igazi természettudós örömet talál magában a kutatásban, s azokban az eredményekben, melyeket az emberiség jólétének előmozdítására értékesít.” Könyvében ezt a fizikusi élményanyagot járja körbe válogatott tanulmányai révén. Így ébresztheti fel a fizika és a metafizika utáni vágyat: mert életét nyom nélkül elröppenni nem hagyja, s így lesz példaember sokak számára.

A fizika nemrég még leszakadóban lévő tudomány volt, de mára újabb virágkorát éli. Mert vannak olyan Mesterek, mint Kovács László, aki örökifjúként tulajdonképpen életműkötetével állt elő. De aktivitását szemlélve további életműkötetek is várhatók! Magyarországon a fizikatörténet és a szakmódszertan egyik „apostola” ő. Tanári, professzori működésével bebizonyította, hogy igenis fontos szerepe van a fizikatörténetnek a fizikatanításban: a kultúrtörténet, benne a fizikatörténet lehet az élet tanítómestere (Goethe szerint a tudomány története maga a tudomány!). Megírta Kovács László a magyarországi „Fizikus útikönyvet” is. Legnagyobb fizikus performance-a Otto von Guericke-hez fűződik: 3000-en látták 2003-ban a magdeburgi féltékés kísérletet Szombathelyen!

Pascaltól is tudjuk, s Kovács Lászlótól is kapunk belőle: „Mert mi végre is az ember? Semmi a végtelenséghez, minden a semmihez viszonyítva, közép a semmi és a minden között.” A kísérleti fizikus így lehet „gondolkodó nádszál”. (Érdekesség, hogy Pascal Torricelli kísérletét higany helyett vörösborral is elvégezte: csak **76 cm** helyett **10 m** folyadékoszlopra volt szüksége...)

A kötet értékes része a Cavendishre emlékező tanulmány. Még inkább a mi Jedlik Ányosunk felemlegetése, akinek a fröccsöt és a dinamót köszönhetjük, aki a fizikaoktatás és az elektrotechnika úttörője volt: s akit „háládatos tanítványai nem egy alkalommal értesítettek az együtt töltött esztendőik boldog emlékéiről, hogy intelmeit követve sikeresen megállták a helyüket”. Magyarországon az ő „köpönyegéből” bújt ki minden valamirevaló fizikatanár...! Természetesen nem maradhat ki a könyvből az Eötvös Loránddal vagy Bolyai Jánossal foglalkozó tanulmány sem.

A nagykanizsai születésű Zemplén Győző példája és a róla elnevezett fizikaverseny (amelynek Kovács László az „atyja”) bizonyítja, hogy lehet „a múlt hagyományaival a jövő

fizikusaiért” tenni. Mondják, hogy aki Zemplént ismerte, az mondjuk „a fekete gyémántos” Berend Ivánról is elhitte, hogy élt. (Érdekesség, hogy nemrég előkerült egy olyan háborús napló, amely megörökíti Zemplén Győző halálának körülményeit, egyben azt is példázva, hogy a szóbeli emlékezet még éppen képes átívelni egy évszázadot!)

Természetesen szó esik a könyvben Bay Zoltánról, a kísérleti fizika varázslatos mesteréről. Vannak tanárok, vannak fizikusok és vannak mérnökök. A tanárok lelkesítenek, a fizikusok összefüggéseket ismernek fel, a mérnökök berendezéseket terveznek. Gábor Dénesnek mind a három sikerült. Bizony vannak fizikus magyar állócsillagok a nyugati égbolton, őket nevezték „marslakóknak”: Wigner Jenő, Teller Ede, Szilárd Leó, Neumann János, Kármán Tódor, Kemény János,...

Még arra is jut hely, hogy a mester a mestereiről szóljon, s még a tanítványok is szerepelnek a könyvben. Megtudjuk, a tanítvány lehet munkatárs s jó tanár is, és belőlük lesz a jó iskola... Vermes Miklós példája: „magister totus animi”: „az egész lélekből tanító”. Ilyen Prof. dr. Kovács László is, kinek összes tanítványa nevében is köszönöm, hogy megszerettette velünk a fizikát. Weöres Sándortól tudjuk, hogy „tág a világ, mint egy álom, mégis elfér egy virágon...”. Kovács Lászlótól pedig azt tudhatjuk meg, hogy a fizika univerzuma hatalmas mélység és magasság, mégis elfér egy ilyen kiválóan szerkesztett tanulmánykötetben. Nagyon köszönjük!

Balogh László
tanítvány, fizikatanár, igazgató